

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUČINJEVA ULICA 5. — TELEFON: 21-22, 21-23, 21-24, 21-25 in 21-26. — Izhaja vsak dan opoldne. Mesečna naročnina 6.— L. Za tuzemstvo 10 L.
IZKljučNO ZASTOPSTVO za oglaševanje in izdajanje: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO.

Udarci v vzhodni Afriki

Oddelki pri Culquabertu so prizadejali sovražniku hude izgube — Oddit napad pri Tobruku — Potopljena angleška pomornica

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil 16. okt. naslednje vojno poročilo št. 501:

V severni Afriki, na bojišču pri Tobruku, za naše čete ugodni spopadi; mehanizirane sovražne enote so bile zadete s topovskimi streli; naprave in taborišča v utrdbi so bila bombardirana po našem letalstvu.

V vzhodni Afriki je bil gladko oddit nenaden napad proti našim postojankam posadke pri Catuga (Gondar). Sovražnik je utrpel večje izgube.

Oddelki posadke v Culquabertu so razpršili sovražne elemente in jim prizadejali izgube, ko so se skušali približati našim

vodnim virom z namenom, da bi jih poskodovali.
V Sredozemlju so naše enote, dodeljene lovni na podmorske brodojke, potopile angleško podmornico.

Mladoletniki na fronti

Rim, 17. okt. s. V prvih 16 mesecih vojne je sodelovalo v vojnih operacijah v Severni Afriki in Albaniji 180 mladoletnih fašističnih strelcev; 5 izmed njih je padlo, enega pogrešajo, štirje so bili ujeti; eden izmed padlih je bil odlikovan z zlato svetinjco, nadaljnjih 27 pa je bilo odlikovanih s srebrnimi in bronastimi svetinjami za vojaške zasluge.

Načrti in načrti

Rooseveltovi in Churchillovi načrti, ki se ne dajo uresničiti

Rim, 7. okt. u. V svoji poslednji številki je politična revija »La Venetia« objavila zanimiv članek Bruna Riccia, ki v njem razpravlja o ameriški imperialistični politiki. Uvodoma opozarja na sestanek Roosevelta in Churchilla na »Potomacu« na Atlantskem oceanu in na govor, ki ga je imel Roosevelt v prvi polovici septembra, v katerem je izjavil, da bodo odsej ameriške vojne ladje in letala streljala na oborožene sile osi, če bi nanje naletele v vodah, ki spadajo v obrambno območje Amerike. Roosevelt, ugotavlja Ricci, spet kaže niti zdaleka ni mislil, da bi lahko oborožene sile osi ogrozile ameriški kontinent. Pozneje pa je razvijal svojo politiko prav na osnovi domišljene nevarnosti in si je za zadnjo izmislil tudi pripovedko o svobodi morja, kakor so jo potem objavili v Atlantskega oceana. Toda »Daily Telegraph« je nazadnje povedal, da sta Roosevelt in Churchill na »Potomacu« v resnici pripravila le tako zvan dvestletni strateški načrt.

V nasprotju z demokratskimi osmimi točkami, s katerimi naj bi se bila sešla srajca demokratskega mira, naj bi bil ta dvestletni strateški načrt obsegal le šest točk, in sicer: 1. Z vsemi sredstvi ohraniti ruski odpor; 2. nadalje pomagati tudi Kitajski; 3. primerno ojačiti sredozemska oporišča tako, da bi se lahko preprečila vsaka ofenziva; 4. ojačiti te produkcije in povečati dobave ameriških letal; 5. obkoliti Nemčijo z zasedbo vseh strateških točk, s katerih bi jo bilo mogoče ogroziti, kakor n. pr. Irana, Dakarija, Azorskih otokov, Kapverdskih otokov, Turčije, 6. ostati v obrambi do leta 1942 tako, da bi se lahko pripravil ekspedicijski odbor za vdor na kontinent, ki naj bi se izvedel prihodnje pomlad.

Dogodki, pravi Ricci, so dejansko pokazali, da je zelo verjetno, da je bil ta strateški dvestletni načrt na »Potomacu« resnično pripravljen, kakor je verjetno, da so si razdelili svet v smislu znanih »Timesovih« informacij. Toda Roosevelt se je spet zmotil. Rusija bo v Evropi vsak čas porazena, »genialni strateški načrt« Stalina, da se bo Sovjetska zveza branila na Uralu, pa bo pomenil dejansko le dokončno očisteno Evropo od boljševizma.

Turin, 17. okt. u. Tukajšnja »Stampa« je objavila zanimive podatke o načrtih, ki jih ima general Wavell za primer nadaljnjega, sedaj že nelzebežnega prodiranja nemških oboroženih sil v Rusijo. Wavell, ki, kakor pravijo, obvlada ruščino, se je pred kratkim mudil v Londonu, kjer je dobil nadaljnja navodila. Se pred svojim potovanjem z letalom v London je pregledal vse britanske imperijalne postojanke na Bliznjem vzhodu od Kaspiskega morja do Nila. Dva dni se je mudil v Suez. Sedaj pa se je z letalom že spet

vrnil iz Londona v Teheran, kjer se je takoj sestal z tamkajšnjimi ruskimi poveljniki predvsem s polkovnikom Novikovim, ki velja za najinteligentnejšega in verjetno pri Stalinu tudi za najbolje zapisanega oficirja ruskega okupacijskega zbora v Iranu.

Vojaški razgovor generala Wavella v Teheranu in potem v Tiflisu, pravi turški list, so se nanašali, kolikor je bilo mogoče dogmati, na naslednje načrte:

1. Wavell organizira angleško-rusko fronto za obrambo Transkavkazije in njenih petrolejskih vrelcev. Angleži bi radi prodrli na Črno morje preko Batuma, tako da ne bi nekega dne postalo »nemško jezero«. Angleško poveljstvo je namreč v skrbih, da ne bi Nemci zaradi skoraj neprehodnega Kavkaza skušali s Črnega morja s padalci in pomorskimi silami udariti v Transkavkazijo.

2. V primeru, da bi se fronta na Kavkazu zrušila, je pričelo angleško poveljstvo skrbeti že za organizacijo angleško-ruske fronte v Iranu, kamor naj bi se sovjetske sile iz Ukrajine in Kavkaza v takem primeru »strateško« umaknile. Ta druga obrambna črta se po angleških načrtih vleče od Kavkaza do Perzijskega zaliva, od Aserbejdžana do Kurdistana in Kermanshaha. V takem primeru bi Wavell v vojni proti Nemčiji angažiral tudi perzijsko vojsko.

3. Angleško poveljstvo na Srednjem vzhodu je proti dobavljanju angleških vojnih potrebščin Rusom v Doneckih kotlinah. Rusiji naj bi Angleži poslali le iz nekatere moralnih razlogov nekaj vojnih potrebščin. Angleško poveljstvo namreč, kakor ugotavlja turški list, sodi, da bi se Rusi ne znali strokovnjaško poslužiti angleškega orožja in drugih vojnih sredstev. Med tem pa so v Iranu že pričeli ruske vojske vaditi v rabi angleških vojnih strojev in orožja. Pri tem sodelujejo angleški inštruktorji.

4. Angleško in rusko poveljstvo v Iranu sta dogajala, da bo treba uporabiti vsa sredstva za ureditev boljših prometnih zvez med Kaspiskim morjem in zalivom, med Kavkazom in Mezopotamijo. Železniška proga je le malo porabna, tako da se promet na njem ne more naglo razvijati. Pa tudi ceste so v slabem stanju. Pripravljajo se velika popravilna dela, toda čas med tem niti

Na drugi strani Turčija neomajno vztraja pri svoji nevtralnosti. Pa tudi v nasprotnem primeru imajo Turki tudi na tem področju Srednjega vzhoda z Rusi še neporavnane račune. Turki niso pozabili, da živi mnogo njihovih rojakov v iranskem in sovjetskem Azerbejdžanu, v Tebrisu, Kazvilu in Bakuju.

zavzeti jasno stališče v odnosu do Washingtona. Ojačenje zaščitenega sistema na Atlantskih poteh proti Angliji je povzročilo veliko vzemirjenje v japonskih vojaških krogih sprito japonske obveznosti v okviru trojnega pakta. Tukajšnji krogi nadalje opozarjajo, da mora biti japonski narod v vsakem primeru pripravljen na najtežje trenutke, na vse eventualnosti, posebno v primeru, da japonsko-ameriška pogajanja ne bi uspela.

Predčasni zaključek na japonskih šolah

Tokio, 17. okt. s. Prosvetni minister je odredil, da se vse šole, kakor tudi vse učilišča zapro že v prihodnjem decembru namesto v mesecu marcu, kakor je bilo do sedaj običajno.

Polaganje min v avstralskih vodah

Amsterdam, 17. okt. s. Angleška informacijska služba poroča, da je avstralska mornarica pričela polagati mine ob obali Queenslanda med otokom Harringtonom in zalivom Anhor, kakor tudi vzdolž obale Nove Gvineje. Nadaljnji dve minski polji so bili urejeni zapadno od otoka Thuralga ter na obeh straneh morske poti med Avstralijo in Novo Gvinejo.

Vedno srditejša borba za Moskvo

Tudi sovjetska poročila priznavajo, da je položaj zelo resen — Nemške čete prodirajo iz Vjazme proti sovjetski prestolnici, ki so se ji približale že na 100 km

Hitlerjev glavni stan, 16. oktobra. Nemško vrhovno poveljstvo poroča:

Na vzhodu se že na več krajih vodijo borbe na okrog 100 km pred Moskvo potekajočo zunanjo obrambno črto sovjetske prestolnice. Vazni mesti Kaluga in Kalinin, 160 km južnozapadno, odnosno severozapadno od Moskve, sta že več dni v naši posesti.

Kakor je bilo objavljeno že s posebnim poročilom, se približuje dvojna bitka pri Brjansku in pri Vjazmi svojemu zaključku. V teku večerajšnjega dne so bile tudi v žepu severno od Brjanska obkoljene sovražne sile s krvavimi in težkimi izgubami za nasprotnika uničene. Čiščenje gozdnatega terena južno od Brjanska od ostankov tam obkoljenih in uničenih sovražnih armad je še v teku. Veliki del pri tej silni prodorni in obkoljevalni bitki udeleženih nemških čet je že prost za nadaljevanje operacij.

Do sedaj je bilo zajetih 560.000 ujetnikov in javljenih 888 tankov in 4133 topov kot zaplenjenih ali uničenih.

V borbi proti Angliji so bombardirala bojna letala v noči na 16. oktober vojaško važne naprave ob izlivu Humberja in na angleški južnovzhodni obali.

Pri poletih angleških letal v Nemški zaliv in v sosedno ozemlje ob Kanalu je bilo brez lastnih izgub sestreljenih 20 sovražnih letal.

Angleški bombniki so vrgli v pretekli noči v zapadni Nemčiji večje število eks-

plozivnih in zažigalnih bomb, ki pa so povzročile samo škodo na poslopjih. Tri angleška letala so bila sestreljena.

Angleško letalstvo je izgubilo v času od 8. do 14. oktobra skupno 85 letal. V istem času je bilo izgubljenih 10 lastnih letal.

Berlin, 17. okt. s. Vest iz Moskve kažejo predvsem, da izvajajo Nemci velik pritisk zlasti na odseku pri Vjazmi. Ze Napoleonova vojska je iz Vjazme pričela pohod na Moskvo. Toda sedaj so prometne razmere na tem področju mnogo boljše in Nemci se lahko poslužujejo moderne betonirane ceste, ki je speljana iz Vjazme v Moskvo. Naravnih ovir med obema mestoma je malo. Spotoma je le nekaj smrekovih gozdov.

Borba za Moskvo postaja med tem zmernom bolj obsežna. V sredo zvečer je zavladalo v Moskvi bolj pesimistično razpoloženje zaradi uspehov, ki so jih dosegli nemške oklopne kolone na področju pri Kalininu. Sovjetska poročila so priznavala, da so Nemci zavzeli to industrijsko mesto, kar pomeni, da so bile zavzete sovjetske postojanke na tem odseku.

Resen je bil razvoj operacij pred večerajšnjim tudi zaradi nemškega pritiska v smeri od Vjazme. Na tem področju sta oba nasprotnika angažirala v borbi množice čet in vojnih potrebščin, kakršnih ni bilo niti v bitki za Verdun v zadnji svetovni vojni. Moskovsko prebivalstvo je bilo obveščeno o resnosti položaja. Ljudi, ki ne morejo sodelovati pri obrambi mesta, so pričeli izseljevati.

Odesa je padla

Včeraj so rumunske čete po zlomu obrambe vtrle v mesto, kjer se vrše še poulične borbe

Tikarešta, 17. okt. s. Snoci ob 19. je začel ministriški predsednik Mihail Antonescu razglasiti preko vseh rumunskih radijskih postaj padec Odesa. Dejal je:

Rumuni! Pripadla mi je čast, največja v mojem življenju, da sem vam prečital proglas maršala Antonesca ob uri, ko je naša vojska pričela protiboljševsko križarsko vojno, sveto vojno. Danes vam prečitam komunikate vrhovnega poveljstva vojske z dne 16. oktobra. Poveljstvo rumunskih sil pred Odeso poroča:

Na osnovi ukaza poveljstva z dne 16. oktobra so čete 4. armije strle odpor na zadnjih sovražnih postojankah pred Odeso in so popoldne prodrle v mesto hkrati z vseh strani. Notranji odpor v mestu Odesi se likvidira z boji, ki se razvijajo po ulicah. Brzi napadalni oddelki so že od 16. ure v odeski luki, kjer se bore proti zadnjemu sovjetskemu odporu.

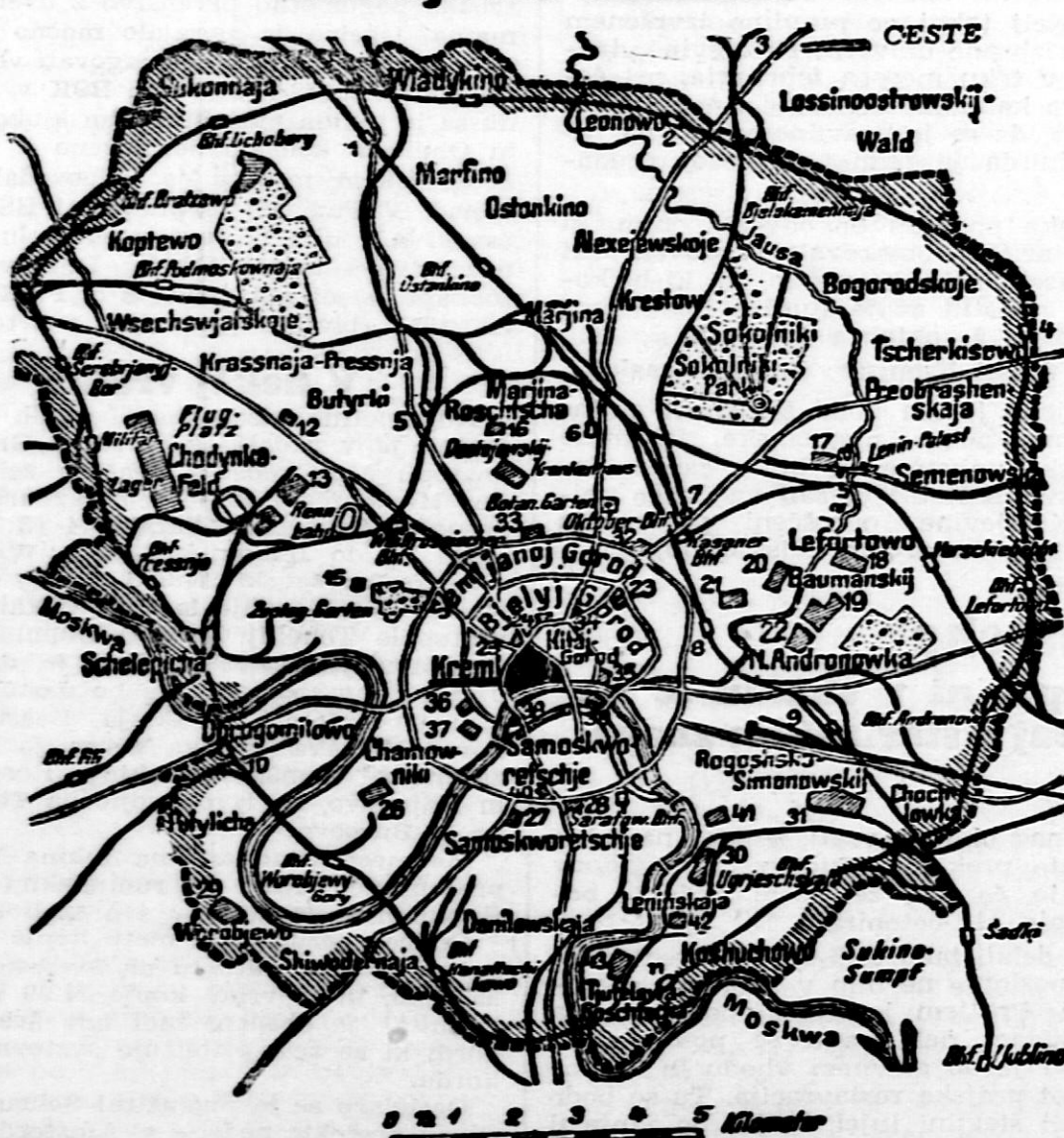
Prebivalstvo je z navdušenjem pričelo sprejemati rumunske in nemške sile. Podpisani poveljniki Jacovaci.

To je nova etapa slave, ki odpira nova obzorja našim večnim pravicam. Obračam se z mislijo hvalečnosti na vse one, ki so sodelovali pri izvajanju naše zemlje in ki so dali slavni rumunske vojske nov blek. Zivela rumunska vojska! Zivel konduktor! Zivela zavezniške vojske sile! Zivela velika Hitlerjeva vojska!

Berlin, 17. okt. s. Vrhovno poveljstvo Oboroženih Sil je objavilo snoci naslednje posebno vojno poročilo:

Kakor poroča rumunski generalni štab, so čete 4. rumunske armije včeraj pričele napad na Odeso. Premagale so sovražni odpor na poslednji obrambni črti. V popoldanskih urah so prodrle v mesto. Prebivalstvo je rumunske in nemške sile sprejelo z navdušenjem.

Zemljevid Moskve

1. Petrovsko-razumovski kolodvor. 2. Rostokinski kolodvor. 3. Lozinvostrovski kolodvor. 4. Čerkinsavski kolodvor. 5. Savelov kolodvor. 6. Baltičski kolodvor. 7. Jaroslavski kolodvor. 8. Kurski kolodvor. 9. Kolodvor Moskva 2. 10. Kolodvor Kutuzova. 11. Kolodvor Kožuhova. 12. Letalska visoka šola. 13. Botkinova bolnica. 14. Oktoberska vojašnica. 15. Muzej centrale veleobratniškega področja. 16. Inženjerski zavod. 17. Vojašnica Podvojskega. 18. Vojaška bolnica. 19. Poveljniške šole. 20. Tehnična visoka šola. 21. Prometni zavod. 22. Vojašnica Muralova. 23. Glavna pošta. 24. Veliko gledališče. 25. Univerza. 26. Proforski zavod. 27. Radijska postaja. 28. Gospodarski zavod. 29. Mednarodni stadion. 30. Smodnišnica. 31. Klavnična. 32. Vojašnica Perekop. 33. Boljševiški dom. 34. Centrala GPU. 35. Palača dela. 36. Gasliška vojašnica. 37. Akademija sovjetske vojske. 38. in 39. Električna podjetja. 40. Mornariški štab. 41. Vojašnica Kruticega. 42. Električno podjetje. 43. Tovarna avtomobilov.

Strahovito bombardiranje Moskve

Berlin, 17. okt. s. Nemški letalski napadi na Moskvo so bili v noči na 15. oktober izredno intenzivni. Doseženi so bili veliki uspehi. Prizadejana je bila velika škoda vojaškimi objekti v glavnem mestu. Nazaj grede so nemški letalci opazili, da so nastali v Moskvi ogromni požari, ki so osvetljevali vse mesto. Posebno obsežni so bili ti požari v industrijskih predelih mesta, kjer je koncentriran velik del sovjetske vojne industrije. Ogromne bombe so naravnost zravnale z zemljo velike tovarne. Več bomb je treščilo tudi v okraj komisarijatev okrog Kremlja, Narkomodjel in Vostorg sta razdejana.

Na zunanji obrambni črti

Berlin, 17. okt. s. Kar se tiče sedanjega poteka operacij na osrednjem odseku sovjetske fronte, izjavljajo v tukajšnjih vojaških krogih, da je verjetno, da se bodo v kratkem izvedele razne podrobnosti o bitki za Moskvo. Nele prednje sile, nego tudi že pretežni del vojske je prodrli do zunanega obrambnega obroča, ki obdaja sovjetsko glavno mesto. Glede na močne utrdbe, ki so bile zgrajene že pred vojno in na veliko množico delavstva, ki je na razpolago v sovjetskem glavnem mestu za obrambna dela, pač ni mogoče govoriti, da bi bila Moskva nezaščiteno mesto.

Blücherjeva armada pozvana na pomoč

Bern, 17. okt. u. Kakor poročajo tukajšnji listi je vzbudil v Moskvi veliko pozornost sestanek, ki ga je imel Stalin z maršalom Timošenko v njegovem glavnem stanu. Na tem sestanku je bilo sklenjeno, da bodo angažirali vojsko maršala Blücherja v borbah proti nemški oboroženi sili.

Ruska vlada se seli v Sverdlovsk

Tokio, 17. okt. s. »Jomuri« sporoča v zvezi z nasvetom, ki ga je prejel japonski poslanik v Moskvi, da se pripravi na odhod, da se ruska vlada in ves diplomatski zbor selita v Sverdlovsk. Priprave ruske vlade za preselitev iz Moskve so že v polnem teku.

Japonsko veleposlaništvo zapušča Moskvo

Tokio, 17. okt. s. Zunanji minister je prejel od japonskega poslanika v Moskvi brzojavko, v kateri ga obvešča, da je bil telefonsko pozvan od sovjetskega komisarijata za zunanje zadeve naj se pripravi do srede zvečer za odhod iz Moskve.

Tudi švedski poslanik

Stockholm, 17. okt. s. Radio v Kotali je objavil, da je švedski poslanik v sredo sporočil sovjetski vladi svojo željo, da bi zapustil Moskvo.

Spori med sovjetskimi generali

Berlin, 17. okt. s. Iz Moskve so prispele vesti, da je maršal Timošenko odstavil več sektorskih poveljnikov. Na ta način je izrazil celo vrsto hudih incidentov in sprov. Odstavljeni poveljniki so se pritoževali zaradi nezadostne pripravljenosti rezervnih čet, pa tudi zaradi njihove nezadostne opreme. Te čete jim je maršal Timošenko stavil na razpolago po umiku glavne sovjetske sile na postojanke okrog Moskve.

Uspeh Fincev

Helsinki, 17. okt. s. Brzi finski oklopni oddelki, ki so operirali severovzhodno od Petrozavodsk sredi močvirnatga ozemlja ob Oneskem jezeru, so v naglem prodoru po ozkem predelu ozemlja pri Ukonsarviju dospeli do Gramoskoja ter do kraja obkolili in zajeli veliko število sovjetskih vojakov in oficirjev. Ujet je bil tudi ves štab 7. sovjetske armije. Le poveljniku generalu Avankumovu je v zadnjem hipu uspelo s nekim tankom zbežati.

Čiščenje ob Črnem morju

Berlin, 17. okt. s. Nemške vojske so pričele čistiti obalno področje ob Črnem morju in ob iztekih velikih rek. S tega področja odstranjujejo mine in ostanke potopljenih ladij. Nemške ladje so rešile tudi večje število čolnov in ladij, ki so spet opravljajo svojo službo. V popravilu je sedaj tudi več večjih ladij, ki so bile zaplenjene Sovjetom.

Demanti

govoric okrog Vatikana

Rim, 17. okt. u. Te dni so se razširile tudi različne govore o razgovorih, potovanjih, pobudah in načrtih, ki naj bi jih imel vatičanski državni tajnik kardinal Maglione. Agencija »Correspondenza« je pooblašena ugotoviti, da so vse te vesti, za katerimi so očitali težke tendenciozne namene, popolnoma neslužbene.

Ne več Okrožni urad za zavarovanje delavcev

temveč Zavod za socialno zavarovanje Ljubljanske pokrajine

Ljubljana, 17. oktobra. Javnost je sicer že bila opozorjena, da je bil Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani preimenovan v Zavod za socialno zavarovanje Ljubljanske pokrajine. Zavod je postal samostojen proti Osrednjemu uradu za zavarovanje delavcev v Zagrebu (SUZOR) in je podrejen nadzorstvu Visokega Komisariata (VI. oddelka) po naredbu Visokega Komisarja, izdani 16. avgusta. Preimenovani zavod je prevzel razen vseh zavarovalnih poslov, ki jih je vodil doslej, tudi upravljanje vseh zavarovalnih zadev, ki so prej spadale pod pristojnost Osrednjega urada za zavarovanje delavcev. Nekateri pri nas o tem še niso primerno poučeni in ne vedo niti, da ni več Okrožnega urada za zavarovanje delavcev, čigar ime smo označevali s kratko OUZD. Kratica zavoda pa bi bila poslej ZSZ ali ZSZLP.

PRVI RENTNIKI ZAVOJANJA ZA ONEMOGLOST

Pravkar je izšlo glasilo Zavoda za socialno zavarovanje LP »Delavsko zavarovanje in obnovo« tudi za široko javnost nekaj zanimivih sporočil. — Pri nas so začeli izvajati delavsko onemoglostno zavarovanje šele 1. septembra 1937, tako da je šele letos 2. julija minila enoletna doba, predpisana na 200 tednov, prvih rentnikov. Pravico do te rente ima zavarovanelec, ki si zaradi bolezni, starosti ali drugih napak ne more služiti z delom po svojih močeh in sposobnostih in glede na dosedanje poklice, niti tretjine tega, kar si zasluži z najetim delom telesno in duševno zdravi delavci iste vrste in podobne izobrazbe v istem kraju — to je definicija po zakon-

skem predpisu. Določeno pa je, da do onemoglostne rente nima pravice, »kdor je namerno povzročil onemoglost ali kdor je povzročil onemoglost, izvršivši hudodelstvo«. Zavarovanelec začne prejemati rento šele, ko je vplačanih najmanj 200 tednov za onemoglostno zavarovanje. V tedne se štejejo tudi časi, če je zavarovanelec opravljaj vojaško službo in čas bolezni, a samo, ako je bilo za zavarovane vplačanih vsaj 50 tednov prispevkov pred nastopom vojaške službe ali pred začetkom bolezni.

ZAKASNA IN TRAJNA RENTA

Rente ločijo po časni in trajni onemoglosti v časne in trajne. Pravico do časne rente si pridobi zavarovanelec, če je vzrok onemoglosti bolezen, šele ko potече pravica do hranarine, torej po 26 tednih od začetka bolezni. Do tega časa pa prejema zavarovanelec hranarino. — Dokler se ni vplačanih 500 tedenskih prispevkov, znaša renta na leto osemkratni znesek na leto vplačanega prispevka. Ko je vplačanih 500 tedenskih prispevkov, pa znaša renta dvanajstkratni znesek povprečnega letnega prispevka. Pravica do rente traja od dne nastopitve onemoglosti.

PRIZNANJE PRAVICE DO RENTE

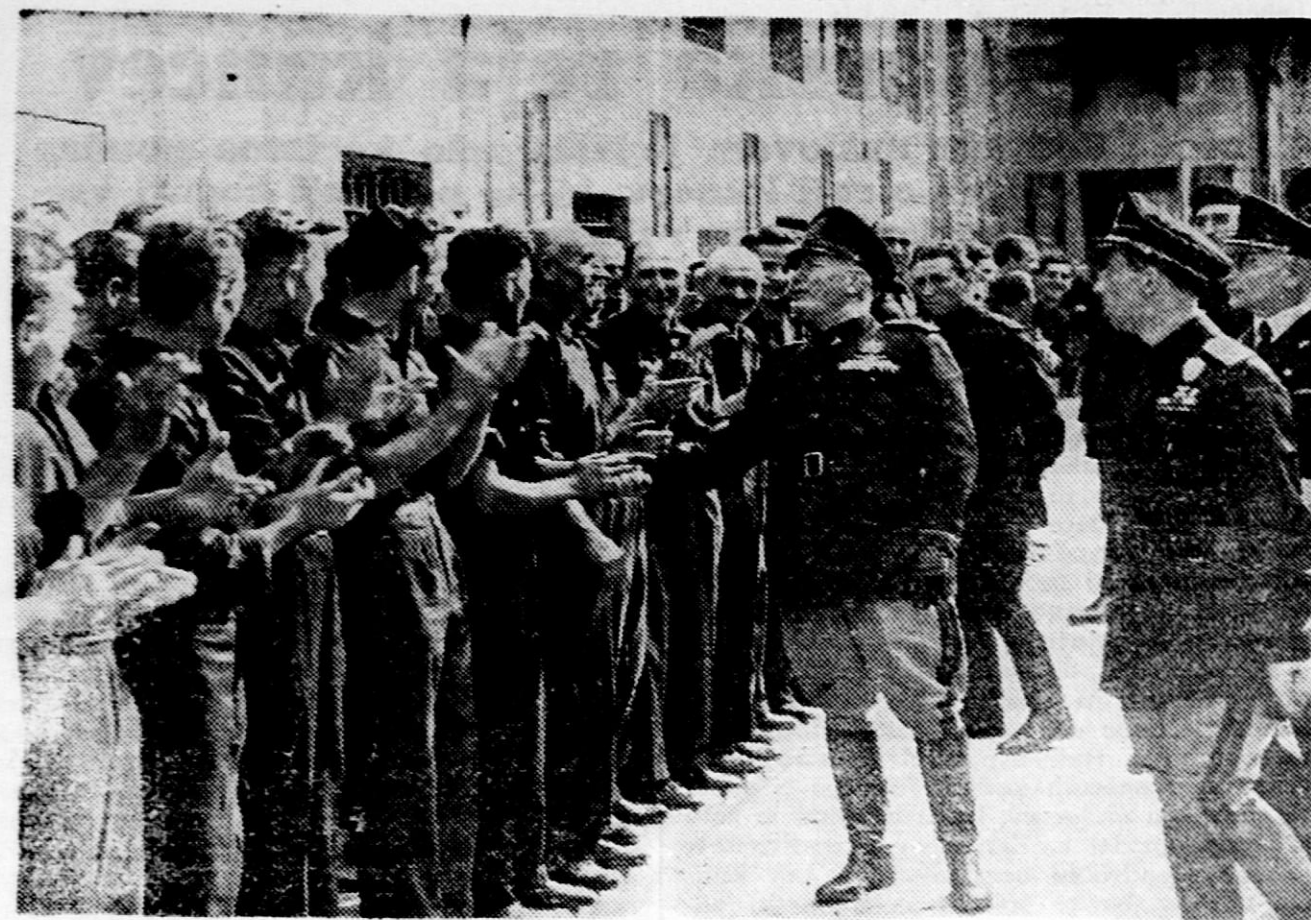
Za priznanje onemoglosti je potrebno, da zavarovanelec, čim onemore, da ni več sposoben za delo, in če so izpolnjeni vsi drugi pogoji, prijavi zahtevo do rente. Čim zavod ugotovi, ali je prošilec izpolnil predpisano enoletno dobo, ga pozove na zdravniški pregled. Na podlagi zdravniškega mnenja mu prizna trajno ali časno rento, a končno sklepa o zadevi na seji rentni odbor, ki se sestaja redno vsak

mesec. — Rente izplačujejo vsak mesec vnaprej po čekovni položnici.

ZDRAVNIŠKI PREGLEDI VAJENCEV

Tudi letos so bili zdravniško pregledani vajenci pri nas. Zdravniške preglede vajencev je pri nas prvič uvedel OUZD leta 1939. Tedaj so pozvali na pregled 10.334 vajencev, pregledanih je pa bilo 9039 (med njimi 2189 vajenk). Ob tej priliki so ugotavljali tudi socialne in zdravstvene razmere vajencev. Izkazalo se je, da so bili vajenci v pretežni večini zdravi ter da je njihov telesni razvoj ustrežal starosti in da so bili telesno za izbrani poklic sposobni. V razvoju je bilo zaostalih 5,23% vajencev in 2,64% vajenk. Za izbrani poklic je bilo sposobnih 99,69% vajencev in 99,81% vajenk. Vajenci, ki so bili potrebni zdravljenja ali okrevanja, so bili poslani k zdravnikom, v zdravilišče, dispanzer ali počitniško kolonijo. Organiziranih je bilo 10 počitniških kolonij, ki se jih je udeležilo 246 vajencev (med njimi 27 vajenk). Sistematične zdravniške preglede so nadaljevali lani, ko je bilo prvič pregledanih na vsem ozemlju bivšega OUZD 5225 vajencev, razen onih, ki so bili pregledani že prejšnje leto. Na teritorij Ljubljanske pokrajine odpade od pregledanih vajencev 2096. Prav tako sistematično nadaljujejo zdravniške preglede tudi letos. Septembra in v tem mesecu so prišli na zdravniški pregled vajenci, ki so bili prvič pregledani lani in predlanskim.

Posebno so pomembni zdravniški pregledi vajencev ob nastopu učne dobe, da vajencu svetujejo pri izbiri poklica. Zato je tudi zavod v stiku s Poklicno svetovalnico in posredovalnico v Ljubljani.

Parma: Duce med ljudstvom

Kako se je razvijala postelja

V pradavnih časih so spali ljudje po brlogih ali na drevesih

Postelja je nekakšen privilegij človeka v primeri z živalmi, ki si grade gnezda ali brloge, čeprav se ležišče človeka v pradavnih časih ni mnogo razlikovalo od gnezda ali brloga. Praljudje so nalomili suhih vej in jih znosili v jame, kamor so se zatekali pred vremenskimi neugodami, ali pa so plezali iz strahu pred divjimi zvermi na drevesa, kjer so si uredili skromna ležišča. Se zdaj naletimo v notranjosti otoka Bornea na primitivne prebivalce, ki spe v jamah, pokritih z drevesno skorjo, a veje drevesa, pod katerimi so si izkopali jame, jim služijo za streho. Okrog svojega primitivnega bivališča ponosi zakurijo, da jih ne zebe in da odganjajo od sebe strupene kače in divje zveri.

Babilonci, Asirci in Egipčani so pa že poznali postelje na štirih nogah z ročicami za prenašanje. Poznaljo so tudi že blazince. Da narodji v onih časih niso štedili z okraški postelj, je jasno. V piramidah najdemo najkrajše vzorce postelj takratne dobe, bogato okrašene z zlatom, srebrom in dragulji, vdelanimi v najboljše les. Stari Rimljani so preživelji na svojih posteljah večino dneva in noči. Na posteljah so jedli, čitali, počivali in seveda tudi spali. Na posteljo našega tipa naletimo na mnogih bizantinskih miniaturah, na kate-

rih vidimo postelje na štirih kratkih podstavkih in z blazinicami. Vzglavje je zelo visoko. Ta vrsta postelje je bila pa seveda samo za bogate sloje. Siromaki po vsem svetu so se zadovoljevali s primitivnimi posteljami. V Rimu so poznali neke vrste slamnjačo, ki so jo čez dan spravljali v kot. Ljudje brez doma so pa nosili s seboj debele koce, ki so jih pogrinjali tam, kjer jim je najbolj ugajalo. Na to vrsto postelje se nanašajo tudi Kristusove besede: »Vzemi svojo posteljo in pojdi!«

Barok in renesanca sta nedvomno vplivala na zunanost, opremo in slog postelje. Bizantinsko nebo je izgubilo in se umaknilo nekakšni kroni, pritirjali na strop pod vzglavjem. Iznikili so nebo držeči stebrički in resaste zavese so visele izpod stropa s pritirane krone ter segale preko postelje do tal. Rokoko je prinesel še obnovo starih rimskih postelj. Biedermaier se je nam ohranila v lico postelje do naših časov. Štiri preproste stebričeve noge in gladke stene postelje. Samo v notranji okrasitvi in iz vidika udobnosti se je postelja izpremenila. Slamnjače, ki se omenjajo prvič v 14. stoletju, so zdaj navadno nadomeščene z žičnimi mrežami, na katere polagamo žimnice. Pernice so novejšega datuma.

najo s tem, da bo evropska avtomobilska cesta prečkala mesto. Turčija je izdelala za svoj odsek 10letni delovni načrt.

Naftovod

Rumunija - Italija

V vrsto velikih javnih del, ki se pripravljajo v okviru gospodarske obnove Evrope, spada tudi načrt ogromnega naftovoda iz Rumunije do Reke in Trsta. Za ta načrt so se zanimali italijanski kemiki že pred svetovno vojno, toda vedno je natekel na ovire in odpor kapitala na zapadu, pa tudi v Rumuniji sami. Bivša jugoslovanska vlada tudi ni hotela dovoliti gradnje tega naftovoda, ki bi moral biti neizogibno speljan po ozemlju bivše Jugoslavije.

Rumunski petrolejski industriji se obeta od ureditve tega načrta velike možnosti. Rumunska nafta bi prišla tako hitro in poceni do Jadranskega morja, kjer bi jo nakladali na ladje, ali pa pošiljali naprej po kanalu, ki bi vezal Jadrano z Dunajem. Tudi načrte tega kanala že proučujejo. Po njem bi vozile ladje do 1500 ton. Novi naftovod bi bil položen tako, da bi se dal uporabljati tudi za nafto, ki jo pridobivajo na Hrvaškem.

Evropska avtomobilska cesta

Ze dolgo pred sedanjo vojno zasnovana transkontinentalna avtomobilska cesta se zdaj kljub vojni nadalje projektira. Cesta bo vodila iz Ostende preko Bruslja, Kölna, Dunaja, Budimpešte, Beograda in Sofije v Istanbul. V Budimpešti se bo odcepila stranska cesta do Bukarešte in dalje do Constanze. Nemški del ceste je dolg 1100 km. in avtomobilist ga lahko prevozi v enem dnevu. Priključeni madžarski del ceste meri 831 km. Nemški gradbeniki regulirajo zdaj Sofijo in že raču-

Prvi Dr. eskimski

Kodanski listi poročajo o danskem obrtniku, ki se je udeležil ene izmed slavnih Rasmussenovih polarnih ekspedicij in ki je dobil zdaj po predpisanih rigoroznih kodanskih univerzi naslov, dr. Eskimski ali skrajšano Dr.Esk. To je prvi naslov tega naslova na Danskem. V svoji doktorski disertaciji je obdelal filologijo, mitologijo, vero in naravopis Eskimov.

Nepotreben strah

Ves prestrašen je prihitel neki kmet z otoka Faistera v bolnico danskega okrajnega mesta Nibebynga. V bolnici je lepo prosil naj ga rešijo, češ da je ponoči požrl umetno zobovje. Ponoči ga je napadel hud kašelj in zjutraj ni mogel nikjer najti svojih umetnih zob. Preden so se pa zdravniški oči odločili za operacijo želodca, so moža röntgenirali. Röntgen ni pokazal nobenih umetnih zob v želodcu. In tako so prestrašenega kmeta poslali lepo domov, kjer se je izkazalo, da je bil izgubil umetno zobovje v postelji.

Od 15 otrok 6 vojakov

Kmet Alessandro Gaffo iz neke vasi blizu Padove je star šele 56 let, njegova žena je pa še štiri leta mlajša, vendar pa imata že 15 otrok in vse sta dobro vzgojila. En sin je nedavno padel na bojišču, vsi drugi otroci so pa še živi. Najstarejši hčeri je 29 let, najmlajši sin je pa star 9 let. In šest sinov te rodilne se bori zdaj za slavo italijanskega orožja.

Vpogled v proizvodnjo kmetskega posestva

76 odstotkov dohodkov odpade na živinorejo, 16 na rastlinsko proizvodnjo in na ostale panoge 8

Ljubljana, 17. oktobra. Ko se je pred vojno sprožilo v Evropi avtarkično stremenje, so države, ki jim je bila industrijska delavnost glavni vir dohodkov in oskrbe, začele posvečati vedno več pažnje kmetijstvu. Z možno razširitvijo obdelane površine in povečanjem donosa z novimi obdelovalnimi sredstvi se je skušalo kriti čim več domače potrebe po kmetijskih proizvodih domače proizvodnje.

Ta pokret je sprožil obenem podoben študij problemov kmetijskega gospodarstva. Strokovnjaki se niso lotili samo tehničnih vprašanj; da bi jim bil učinkovit nov metod pa tudi rentabiliteta vloženega kapitala in dela povsem jasna, so spremljali na lico mesta vse življenjski organizem kmetijskega posestva. V Nemčiji n. pr. so poslali na deželo mlade gospodarske strokovnjake, katerih naloga je bila, da so vodili za dje časa natančno evidenco nad vsemi problemi v nadzorstvo jim poverjenega posestva. Razen proučevanja geoloških, pedoloških, klimatičnih, prometnih in socialnih čimteljev, ki so vplivali na proizvodnjo, so vodili tudi natančno knjigovodstvo, iz katerega je bil vsak trenutek razviden gospodarski položaj posestva in rentabiliteta dela ter kapitala. Ko so se mladi strokovnjaki po enoletnem bivanju na posestvih vrnili, so morali podati podrobna poročila, ki so jih potem izdali v začetni knjigi zaradi nadaljnje študija širšega kroga gospodarskih strokovnjakov.

Uspeh take akcije, s katero naj bi se prišlo do določenih rezultatov, ki bi veljali za vse državno področje, je seveda odvisen od števil in sposobnosti delavcev. Zaradi različnih naravnih in umetnih pogojev proizvodnje namreč za splošno veljavno sliko ne zadostujejo samo maloštevilni poskusni primeri. Iz enega samega primera ni mogoče brez drugih pripomočkov sklepati tudi kaj več, kakor samo to, kar je v danih pogojih veljavno pač edinole za dotični primer.

Na letošnji razstavi Kmetijske zbornice na vselejmo so do zanimivih podrobnosti z raznimi grafikoni in tabelami prikazali določene gospodarske momente 7,67 hektarjev velike kmetije, ki leži v Mirni peči na Dolenjskem. Vsi podatki so navajali stanje, kakršno je bilo v l. 1940-41.

Kapital, ki ga predstavlja posestvo kot celota nepremičnin in premičnin z njihovimi prilikami, vzemimo, da je enak 100. Od teh odpade 35 delov na zemljiški kapital, 28 delov na kapital stavb, 10 delov na rastlinski kapital, 8 delov na kapital živine, 7 delov na obratni kapital

in 6 delov na kapital orodja in strojev. Imovina gospodinjstva je bila vredna 6 delov.

Celotno zemljišče je bilo razdeljeno po kakovostnih stopnjah naslednje: 55 odstotkov je bilo žitnih polj, 3 odstotki vinogradov, 25 odstotkov pašnikov in travnikov, 15 odstotkov gozdov, 2 odstotka pa druge zemlje.

Od stavbnega kapitala je odpadlo na hišo 36 odstotkov vrednosti, na kozolce 13 odstotkov, vinarice 2 odstotka in na gospodarska poslopja 49 odstotkov.

Največji delež v rastlinskem kapitalu je pripadal gozdu. Njegova vrednost je bila 50 odstotkov vsega rastlinskega kapitala. Na trnje je odpadlo 40, žito 7 in sadno drevje 3 odstotke.

Kapital živine je skoro izključno predstavljalo govedo (95 odstotkov). Prašiči so znašali le 4 in perutnina 1 odstotek vrednosti kapitala živine.

Kapitali orodja, strojev, gospodinjne imovine in obratovanja niso podrobneje razčlenjeni.

Zanimivo je sedaj razmerje dohodkov. Živina, ki je znašala le 8% vrednosti vsega kapitala, je posestniku vrgla 76% vseh njegovih dohodkov. Seveda so pa k temu finančnemu efektu bistveno posredno pripomogli tudi vsi drugi kapitali, zlasti zemljiški (pašniki in travniki). Le 16% dohodkov je vrgla rastlinska proizvodnja (prodaja krompirja, fižola), vse ostalo pa 8%.

Od izdatkov je posestnik porabil 82% za kmetijsko proizvodnjo, 18% je šlo za gospodinjstvo.

Rastlinska proizvodnja je vrgla 5252 kg krompirja, 22% ga je bilo porabljenega za prehrano družine, 21% so ga izročili preužitkarjem, 15% za seme, 13% ga je bilo pokrmiljenega živini in 29% prodanega.

Fižola so pridelali 98,5 kg. Nad polovico (53%) so ga prodali, 27% so ga porabili za domačo gospodinjstvo, 12% so ga odstopili preužitkarjem in 8% porabili za seme.

Pšenice so namlatili 1110 kg in je bila vasa porabljena doma: 53% za lastne potrebe, 28% za preužitkarje, 15% za seme in 2% za živali.

Pridelek ostalega žita je znašal: koruze 530 kg, aede 350 kg, ječmena 280 kg in ovs 105 kg. Vse ta pridelek je bil porabljen doma. Večino koruze je pojedla živina (42%) in preužitkarji (38%), 14% jo je porabil posestnik za svojo prehrano, 6% pa za seme. Ajde je potrošil posestnik 37%, preužitkarji 30%, za seme jo je ostalo 33%.

lo 29% in za živali 4%. Tudi ječmena je bilo največ porabljenega za prehrano domačih 48%. Preužitkarji so ga dobili 18%, živali 16% in za seme je šlo 18%. Večino ovs je pojedla živina (82%), ostalo pa je šlo za seme.

Živinorejska proizvodnja, izražena v denarju, je pokazala takole sliko: V začetku leta je znašala vrednost govedi 7128 lir, prašičev 182 lir in kokoši 91 lir. Konec leta pa je bila goved vredna 3075 lir, prašiči 190 lir, kokoši 87 lir. Govedi je bilo prodane za 3608 lir in kokoši za 97 lir. Za domačo prehrano je bilo uporabljenega mleka za 369 lir, prašičev za 820 lir, kokoši 234 lir. Preužitkarji pa so dobili mleka za 208 lir in prašičev za 482 lir.

Petrošnja cigaret

Agencija Informazione economica Italiana poroča, da se je petrošnja cigaret v zadnjih dneh po vsem svetu zelo povečala. V evropskih deželah se je v primeri z letom 1914, povečala štiri- ali petkrat. V nekaterih deželah izven Evrope pa celo še bolj. Tako pokade sedaj v Zedinjenih državah v primeri z letom 1913, več kakor desetkrat toliko cigaret. Po zbranih podatkih bi bila petrošnja v milijardah:

	1913	1925	1940
Nemčija	1.4	29.5	50.5
Italija	4.6	16.0	25.6
Francija	4.8	12.6	22.0
Anglija	17.0	52.3	85.0
Japonska	7.4	28.3	50.0
USA	15.6	82.9	165.0

Strokovnjaki so mnenja, da se je petrošnja tobaka povečala zaradi omejitve v petrošnji kave in raznih mamil.

Preproga preživlja mesto

Svojevrstno središče potniškega vrvenja je normandsko mestce Baieux ob železniški progi Paris—Cherbourg. V mirnem času je imelo vedno več tisoč gostov, zlasti Američanov, Angležev in Nizozemcev, ki so se ustavljali tu med vožnjo v Pariz, da bi si ogledali znamenito preprogo ali bolje rečeno tapiserijo. To je 70 m dolga in pol metra široka preproga iz XI. stoletja. Na nji je prikazana osvojitev Anglije po Viljemu Osvajalcu. Slika na preprogi je prava umetnina. Čeprav je moralo prestatl mnogo nevarnosti, se je ohranilo to dragoceno delo skoraj nepoškodovano skozi osem stoletij.

Preproga ima svojega oskrbnika, ki lahko velja za mojstra med vodniki tujecev. Mož opravlja svoje delo že od l. 1913. Piše se Falue in prvotno je bil godbenik. V svet okrog dragocene preproge se je oživil tako, da so si celo umetnostni zgodovinarji osvojili njegovo odkritja in razlage. O tej preprogi lahko trdimo, da ne preživlja samo svojega oskrbnika, temveč vse mestce.

PROKLETSTVO

DEMANTA

R o m a n

Pri tem sem naglo obul čevlje, tiste dragocene čevlje, ki sem v njih skrival celo bogastvo. Bil sem v pižami, toda pod njo sem obdržal srajco in telovnik, ker sem imel v njegovih žepih celine miss Melisove. Denarnico z bankovci sem bil skril iz previdnosti pod posteljo, preden sem odšel iz sobe. Hitro sem vzel denarnico, ne da bi vzbudil Editino pozornost, in spravl sem jo pod telovnik. Hotel sem skriti tudi svojo suknjo, pa je stopil Dickson v sobo, ne da bi potrkal. Ta nekorektnost mi je bila dokaz, da me ne smatra več za navadno pričo, temveč za obdolženca, do katerega bi bila vsaka vljudnost odveč.

— Gospod Pipe, resno se morava pomeniti, — je dejal že na pragu. In takoj je sedel v edini naslanjač, ki ga je premogla moja soba.

— Da, — je nadaljeval, — to zadevo morava pojasniti in prepričan sem, da mi boste pri tem pomagali. Ali nima ta soba nobenega stranskega prostora?

— Samo umivalnico ima.

— Ali drže okna na ulico?

— Da, na ulico.

— Dobro... Ali stanujete tu s svojo ženo?

— Da.

— Ali je bil nocoj kdo pri vas?

— Nikogar ni bilo.

— Ah, to je čudno... Pomislite, gospod Pipe,

da sem z ulice videl, kako je hodil nekdo mimo enega izmed vaših oken.

— To sem bil gotovo jaz.

— Torej ste bili vi tisti, ki je nenadoma odprl okno in vrgel tole na ulico?

In Allan Dickson je potegnil iz žepa šop žime, ki mi je služila za maskiranje. Pomolil mi jo je pod nos, rekoč:

— Kaj je vas napotilo, dragi gospod, da ste izpulili to žimo iz naslanjača? Glejte, tu se še vidi luknjica, ki ste jo napravili v prevleki.

Allan Dickson je uprl vame svoje svinčene oči, svoje strašne oči, ostre kakor rezilo kirurškega noža, oči, ki so bile prodirle že toliko vesti in iztrgale priznanje že tolikim zločincem.

— Niste ravni prav, da ste raztrgali ta naslanjač, — je pripomnil smeje. — Vaša gospodinja bo gotovo zahtevala odškodnino.

Na te besede nisem našel odgovora. Dickson je pa koval dobiček iz moje zbezanosti. Držal me je v svojih krempljih in se igral z menoj kakor mačka z miško.

Smatral sem za potrebno odgovoriti mu neustraheno.

— Oprostite, gospod, — sem dejal mirno, — ali je to zasliševanje, ta vaš razgovor z menoj?

— Morda, je odgovoril detektiv. — Moja dolžnost je informirati se... in samo vi mi morete dati vsa potrebna pojasnila. Spretni ste, gospod Pipe, toda vaša nesreča je v tem, da ste storili nekaj nepredvidnega, kar bi vam utegnilo nakopati neprijetnosti. In verjemite mi, da je v našem interesu, da vam zastavim vsa ta vprašanja, da boste pripravljani za obrambo v primeru, če bi vas pravica pozvala na odgovor za vaša dejanja.

— Zakaj naj bi me pa pozvala na odgovor? Mar nima človek pravice izpustiti šop žime iz naslanjača, če se mu to zahoče?

— Seveda jo ima. Imam pa tudi pravico vprašati, čemu ste potrebovali žimo? Ali je vam služila za lasuljo ali za umetno brado?

Nervozno sem se zasmejal in zroč nepremično na Dicksona sem zajecjal:

— Ah, ah, ah... lasuljo, umetno brado... čemu pa? Da, čemu, vas vprašam?

Allan Dickson je napravil resen obraz.

— No, nikar ne poskušajte šaliti se, gospod Pipe. Nasprotno, zagovarjajte se, to bo pametneje. Sicer...

— Sicer...

— Vas bom moral aretirati.

— Aretirati... mene? — menda se norčujete, gospod? Aretirati samo zločince... Aretirati mene zato, ker sem izpulil iz naslanjača šop žime? Ah, ah, ah! Menda bi me radi zastrašili.

— Čujte... — je nadaljeval Dickson.

— Poslušam vas.

— Ali ste kdaj opazovali z ulice to hišo?

— Priznam, da...

— No, če bi bili kdaj zvečer stali na hodniku nasproti te hiše, bi se bili lahko prepričali, da se vidi skozi zastore na vaših oknih vse, kar se tu godi... Posebno vaša umivalnica je močno razsvetljena.

Spoznal sem, da me je Dickson opazoval v trenutku, ko sem se preoblačil in maskiral. Spoznal sem, da me drži v svojih krempljih, da se bo izdajalska nit, ki jo je držal v rokah, kmalu izpremenila v laso, ki mi ga bo vrgel za vrat in da bom potem izročen na milost in nemilost temu možu.

— Brani se! Brani se vendar! — mi je zaklicala Edita izza zavese. — Kaj ne vidiš, da te hoče obdolžiti?

To sem videl še predobro, toda vse, kar bi si bil mogel izmisliti v svojo obrambo, bi bilo zame brez vrednosti.

V tistem trenutku sem mislil na nekaj drugega.

Allan Dickson, ki je bil nedvomno uganil moje misli, je naenkrat vstal. Videl sem, kako je segel v žep, najbrž po samokres. Še preden ga je pa potegnil iz žepa, sem skočil k vratom, ki so imela ključ v ključavnicu zunaj in urno sem jih zaklenil za seboj.

Predem je mogel detektiv zlomiti ključavnico, sem bil že na ulici.